

10

11

Tekst Helen Sahin-Jager • Foto's Guus Schoonewille

Wetenschap versus kunst

Jacob Fokkema, ex-rector magnificus TU Delft

Patrick van Mil, directeur Museum Het Prinsenhof

De een is directeur van het Prinsenhof Museum, de ander voormalig rector magnificus van de TU Delft. Patrick van Mil en Jacob Fokkema, pakken de penselen op en gaan in gesprek over Delft, kunst en wetenschap. Over een ding zijn ze het eens; Delft heeft meer parels dan die ene van Vermeer.

Kunst en wetenschap komen in de huidige maatschappij steeds verder uit elkaar te staan. Wetenschap & technologie laten weinig ruimte voor hart en intuïtie; kunst slaat vaak volledig door naar de gevoelskant. Eens of oneens?

Jacob: Daar ben ik het mee oneens. Wetenschap die geen rekening houdt met de omgeving van de wetenschap, de *embedding* van de wetenschap, is gedoemd te mislukken. Dat zie je aan de tegenwoordige introductie van de wetenschap op nieuwe gebieden. Vroeger ontwikkelden wij op basis van de thermodynamica de stoommachine. Dat was qua techniek een succes met de technische revolutie, maar voor de mens hier en daar een ramp. Minder werkgelegenheid, kinderarbeid. Tegenwoordig mag en kan je niet meer iets invoeren zonder rekening te houden met de omgeving. De

wetenschap is niet zonder emotie, de wetenschap is vol emotie en maatschappelijk engagement.

Patrick: Deze stelling gaat van de verkeerde these uit, namelijk dat kunst over emoties gaat. Want volgens mij zijn de meeste kunstenaars juist bezig met hun intellectuele speurtocht. Daarbij spelen emoties uiteraard een rol, maar ook kennis en associaties. Veel kunstenaars proberen juist visioenen, waar de wetenschap nog mee bezig is, al te verkennen en te verbeelden, tot leven te brengen. Een van de Delftse hoogtepunten in de kunst was het midden van de 17e eeuw. In die periode trokken wetenschappers en kunstenaars veel met elkaar op. Kunstenaars probeerden toen vernieuwingen in de wetenschap toe te passen in hun kunst. Kunst en wetenschap versterkten en stimuleerden elkaar. Tegenwoordig zie je dat ook, maar meer bij product design. Daan Roosegaarde is een bekend voorbeeld.

Hoe kijken jullie vanuit je eigen professie naar elkaars vakgebied, kunst en wetenschap?

Jacob: Ik neem als basisprincipe creativiteit. Een fundament van de wetenschap én van de kunst en voedingsbodem voor iets nieuws. Kunst probeert een deel van de werkelijkheid zodanig te laten zien dat het gevoel wat de kunstenaar er mee wil zeggen, uitgedrukt kan worden. Zo'n werk van Rothko zou ik niet na kunnen maken met datzelfde gevoel. Een foto is een maar kopie, maar een goede foto is een foto waarin de fotograaf, zoals Corbijn, zijn emotie legt. Want heeft hij die foto net op dat éne moment genomen. In de wetenschap probeer je ook, gebruikmakend van een bestaande taal, iets nieuws te ontdekken. Dat is een ontwikkelingsproces. Heeft ook met emotie te maken, want niemand is het met elkaar eens.

Patrick: Wat ik zie in de wereld van de wetenschap heeft meer te maken met de actuele ontwikkelingen. Ik merk dat aan er universiteiten al jarenlang geen ruimte is voor onderzoek. Er verdwijnt steeds meer expertise uit Nederland. Je ziet ook minder instroom en minder mogelijkheden om contact te leggen met de wereld van de wetenschap, de universiteiten. Dan heb ik het wel over de alfakant; taal, cultuur, kunstgeschiedenis etc. Het lijkt alsof de wetenschappelijke agenda wordt bepaald door grote bedrijven, de grote onderzoeksinstituten en subsidiestromen die nieuwe resultaten moeten opleveren. Dat vind ik een zorgwekkende ontwikkeling. Aan de andere kant weet ik ook dat de grootste vindingen zijn voortgekomen uit economisch gedreven onderzoek. Ik sta er een beetje dubbel in.

Jacob: Voor mij is wetenschap artisticeiteit, net als poëzie. Het ontroert me en waarom raak je ontroerd? Omdat je wordt megedragen, en dat vind ik prachtig. Voor mij is er geen verschil. Het jammere van deze wereld is dat alles wordt gedreven door geld. Terwijl dit sinistere middel niet langer in staat is om onze verworvenheden en zeker onze toekomst te bepalen. Geld en macht moeten geen drijfveer zijn, maar nut, noodzaak en plezier. En ik ben altijd rector geweest die geloofd heeft in het feit dat ik de studenten die ik toegeworpen krijg, moet meehelpen in de vorming hun eigen weg te vinden en niet moet zeggen wat ze moeten doen. Want zij weten nog niet wat er mogelijk is.

Patrick: Mooi gezegd.

Jacob: Dat is mijn passie ook. Niet die woorden, hè, maar de studenten.

Patrick: Ik herken dat het gaat om nut, noodzaak, plezier en inspiratie. En je ziet nu inderdaad, en dat is misschien ook mijn kritiek op de wereld van de wetenschap, die overigens ook de wereld van de cultuur is, die is zo geldgedreven. Dat heb ik in de praktijk op verschillende manieren meegemaakt. Delft zelf is een goed voorbeeld. De gemeente heeft heel lang naar de culturele instellingen gekeken en gezegd: "Daar moeten managers op die goed met geld om kunnen gaan en dan gaan we sturen op de bedrijfsvoering". Maar je moet sturen op de verhalen, op de tentoonstellingen. Op de potentie en de kracht daarvan. En als je dat doet, dan speelt geld op een bepaald moment niet eens meer een rol. De essentie is weer naar voren gekomen.

De focus van zowel de TU Delft als van het Prinsenhofmuseum lijkt nadrukkelijk op internationalisering te liggen. De 'eigen' stad wordt steeds minder belangrijk. Eens of oneens?

Jacob: Internationalisering is een must, als we willen meetellen als een universiteit met een internationale reputatie. Toen Delftse geleerden een paar jaar geleden het Majoranadeeltje ontdekten, heeft dat gezorgd voor een toestroom aan buitenlandse studenten. Dus wij kunnen geen Delfts gymnasium zijn, we zijn een internationaal gymnasium. Maar ik vind wel dat Delft ons moet helpen zichtbaarder te worden in de stad. Door de concerten die we geven, de toneelstukken die we verbeelden. We hebben bijvoorbeeld een toneelstuk gehad over de bezetting in Delft, 'Getekend'. Dat was ook voor Delft, dat was Delftse geschiedenis, maar de stad heeft daar niets mee gedaan. In het begin toen die treintunnel werd gemaakt, waren we niet betrokken. Toen heb ik tegen de burgemeester gezegd: "Dat kun je je niet veroorloven. En ik kan het me niet veroorloven, want stel je voor dat er iets mis gaat. Hoor je het al? Tjonge, in de stad waar de TU Delft is, zakt die tunnel naar beneden". Uiteindelijk zijn we erbij betrokken en is alles goed gekomen.

Stad en universiteit moeten meer samen doen, bewoners en studenten moeten meer samenleven. Want, ja, Delft is wel de stad waar de student z'n glaasje koopt en z'n biertje drinkt en ja, soms ook z'n fiets in het water gooit.

Patrick: Er is wel een verschil tussen de TU en museum Prinsenhof. De TU is echt van wereldbetekenis en het Prinsenhof is gewoon een stedelijk museum. Alleen hebben de cultuur en geschiedenis van Delft wel ingrediënten van internationale betekenis. Loop eens naar de eregalerij in het Rijksmuseum, een kwart van wat daar hangt zijn Delftse meesters. Als ik in Londen in het museum loop zie ik Delfts Blauw van topkwaliteit. Delft heeft een betekenis gehad die veel verder reikt dan het Delftse. En als je dat inzichtelijk wilt maken, moet

'Daar moeten managers op die met geld om kunnen gaan'

je die buitenwereld naar binnen halen. We hebben hier in de stad eigenlijk alles, maar Delft realiseert zich dat onvoldoende. Er is te weinig trots. Jan Schoonhoven is een goed voorbeeld. In Amerika weet iedereen die iets met kunst van doen heeft, dat Schoonhoven een van de belangrijkste Europese authentieke stemmen is van de naoorlogse kunst. In Delft dringt dat besef nauwelijks door, maar internationaal wordt Schoonhoven op een lijn gezet met Yves Klein, Piero Manzoni, noem maar op. Echt, Delftenaren hebben zoveel om trots op te zijn.

In het verleden hebben Museum Prinsenhof en de TU Delft samengewerkt, bijvoorbeeld met Delft op de kaart. Zijn er dit moment concrete plannen om samen weer iets te gaan doen?

Patrick: Ja, in 2017 viert de TU haar 175-jarig bestaan en ik heb aan Karel Luyben voorgesteld of we op zoek kunnen gaan naar een thema dat de TU en de stad met elkaar verbindt en ook stadsbreed kan worden uitgedragen. In het museum zou ik graag aandacht willen besteden aan bijvoorbeeld de twintig meest markante uitvindingen die op de TU zijn gedaan. We zijn geen wetenschapsmuseum, maar ik vind dat wel heel interessant. En naast de wetenschap zijn er ook belangrijke vernieuwers in techniek en industrie waar van alles over te vertellen valt. Van Marken met Gist Brocades, de slaoliereclame van Calve, maar ook MOJO, een miljoenenbedrijf dat hier gewoon in hartje Delft zit. Al 45 jaar de bekendste en grootste concertpromotor in Nederland, ooit gestart door twee studenten. Daar wil ik graag een keer mee samenwerken, een tentoonstelling over maken.

Zet in maximaal 15 minuten op het doek wat volgens jou de plek van je eigen instelling is in relatie tot de stad Delft.

Jacob: Ik kan niet tekenen, maar heb wel m'n gevoel er in gelegd. Waar ik van droom is de as Delft-TU naar het prachtige Midden-Delfland. De as die de stad met de techniek en ontwikkeling verbindt. Dit is de ontwikkeling en van afstand lijkt het mooi, maar niet zo gestructureerd, maar als je dichterbij komt valt dat wel mee. Hier loopt de A13, de Schie en hier twee belangrijke bruggen, de Sebastiaanbrug, zonder tram, en de nieuwe brug over de Karitaatmolensloot. En dan hier de TU Delft met de blauwe letters en het vlammetje, als linking pin tussen stad en natuurgebied.

Patrick: Museum Prinsenhof richt de blik, in een mooie omlijsting, op de schoonheid van Delft. En die schoonheid reikt verder dan

Wetenschap versus kunst

Delft zelf. Hier de scheve Jan, die heel belangrijk is geweest en nog steeds de zichtlijn bepaalt. Dat weten weinig mensen, maar daar heeft Simon Stevin de zwaartekracht heeft aangetoond, nog voordat Galileo Galilei dat in Pisa deed. Maar Delft is ook de plek waar Nederland is ontstaan. Vanuit hier is de opstand tegen de Spanjaarden geleid. Delft is een enorm slimme handelsstad en Delfts Blauw is daarvan het beste voorbeeld. Gewoon gekopieerd van Chinees porselein en daar een wereldproduct van wereldformaat van gemaakt. En dit is het oog van Vermeer, een heel bijzonder oog dat ontzettend scherp keek en dat gebruik maakte van techniek. Ik ken geen oog dat zoveel gevoel voor schoonheid heeft.

Als ik burgemeester was van Delft, dan zou ik...

Jacob: Net als toen ik rector van de universiteit was, zou ik tegen de mensen zeggen, en dan vanaf een kistje op de Markt, ik wil graag uw voorman zijn, niet de baas. Ik wil graag met jullie deze stad maken tot de stad Delft die z'n bestaansrecht heeft tussen Rotterdam en Den Haag. We moeten het wel met elkaar doen. Ik heb geen zin in ellenlange debatten in de raad die gericht zijn op politiek gelijk, want politiek gelijk is geen menselijk gelijk. Laten we een stad maken die

bewoonbaar blijft, laten we de universiteit een warme plaats geven om hier te blijven. Delftenaren verdienen aan de studenten en dat is prima, maar jullie moeten ook met ze samenleven. Daar wil ik jullie in voorgaan. Geen raadsvergaderingen meer, maar een keer per maand gaan we naar de Markt om met elkaar te

praten over onze stad. Dat zou ik doen als ik burgemeester was.

Patrick: Ik zou ten eerste proberen om de liefde voor de stad te delven. Want waar je ook komt in het land hoor je 'maar weet je dat ik daar heb gestudeerd, weet je dat ik uit Delft kom?' Delft heeft in de harten van veel mensen een bijzondere plek. Ik zou kijken hoe we die

'Veel Europese steden zijn jaloers op wat Delft heeft'

liefde aan de stad kunnen verbinden. Want als je je bewust bent van wat de stad te bieden heeft en van de stad houdt, dan heb je er het beste mee voor. Er zijn zoveel Europese steden jaloers op wat Delft heeft. Het is de parel van de zuidelijke Randstad. Vanuit die liefde en trots zou ik willen opereren en de bewoners daarin mee zien te krijgen. Want we wonen dan wel tussen Rotterdam en Den Haag, maar willen wel Delft blijven, toch? ●